

КАФЕДРА ОПЕРНОГО СПІВУ

Сольний спів (фах)

Освітній ступінь	магістр
Спеціальність	025 Музичне мистецтво
Освітньо-професійна програма	Оперний спів

Курс	1-2
Семестр	1-4

Статус обов'язкова

ECTS	31	
Годин	930	9
Індивідуальні години	240	2
Самостійна робота	690	5

Семестровий контроль екзамен/ залік/ атестаційний екзамен

Інформація про викладача

ПІБ	Антонюк Валентина Геніївна, доктор культурології, професор, заслужена артистка України, завідувач кафедри камерного співу Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського.
Профіль викладача	
e-mail	

Анотація навчальної дисципліни

Мета курсу: сприяння вивченню та засвоєнню студентами практичних основ сольного співу; формування всебічно розвиненої художньої особистості вокаліста-виконавця та викладача; підготовка висококваліфікованих фахівців для професійної діяльності у галузі камерно-концертного виконавського мистецтва в єдиному процесі професійного навчання, музичної освіти та естетичного виховання. Потрібно навчити майбутніх співаків самостійно працювати над розвитком голосу й репертуаром. Крім того, необхідно, щоб освоєння кожного твору з програми супроводилось всебічним художнім аналізом історії його виникнення, особливостей жанру й стилю, існуючих виконавських традицій та вокально-технічних особливостей.

Дидактична мета курсу: систематизація й узагальнення знань та вмінь у галузі сольного співу, формування на їх основі професійних виконавських навичок, переконань, світогляду; розвиток пізнавальних і фахових зацікавлень у самостійній виконавській та педагогічній діяльності.

Завдання курсу:

– розвинути фахово спроможну, музично та інтелектуально розвинену особистість вокаліста-виконавця й викладача сольного співу шляхом індивідуальних занять під

систематичним керівництвом навчанням і творчою роботою студента в умовах авторської школи його викладача та концепції кафедри;

- сформувані у студентів різноманітні вокально-технічні навички та навчити комбінувати їх у практичній діяльності;

- сприяти підвищенню рівня музично-вокальної та загально-естетичної ерудиції студентів;

- виховувати дбайливе ставлення до голосу;

- формувати навички роботи з вокально-педагогічним репертуаром, який слід вивчати мовами оригіналу;

- використовуючи методики прогнозування та визначення стратегії розвитку мистецької особистості, виявляти й максимально розвивати індивідуальні можливості кожного студента-вокаліста.

Поряд з практичним навчанням сольного співу виконавцям камерно-концертного профілю, виконанню вокальних творів мовами оригіналу, читанню з листа, до завдань даної фахової дисципліни входить: виховання в майбутніх співаках самоконтролю, самоаналізу, творчої волі, прагнення до самовдосконалення; формування художнього смаку, чуття стилю, широкого кругозору. Вирішення поставлених завдань слід здійснювати в процесі ознайомлення майбутніх співаків з кращими зразками вітчизняної та зарубіжної камерної вокальної музики різних історичних епох, а також пісенного фольклору.

Вокалісти-магістри музичних ВНЗ на момент закінчення навчання з фаху повинні

знати:

- чітко усвідомлювати джерела духовності та завдання збереження світу музично-вокальних цінностей;

- кращі зразки вокального мистецтва шляхом підбору якісного репертуару, його теоретичного усвідомлення та практичного засвоєння;

- кращі традиції української та провідних світових вокальних шкіл;

- виробити почуття художньої міри та естетичного смаку;

- психологічні засоби конструювання змісту професійної діяльності співака-соліста методами психолого-педагогічного спостереження та експерименту, соціологічних досліджень тощо;

- як організувати та координувати духовно-просвітницьку діяльність у вокальній сфері;

- особливості будови соціокультурної структури сучасного українського суспільства, функції та завдання соціокультурних інститутів та установ, їх художньо-виховних та соціалізуючих можливостей, їхню специфіку та функції;

- методи порівняльного аналізу вокального виконавства;

вміти:

- на підставі передових технологій і стратегій з формування духовності зростаючого покоління орієнтуватися в дійсній сутності взаємин культури і мистецтва, культури і цивілізації, культури і вокальної музики; аналізувати реальні протиріччя соціокультурного розвитку на сучасному етапі;

- на основі опанування теорією та практикою виконавської майстерності професійно володіти всім необхідним вокально-технічним комплексом: основами інтерпретації вокальних творів, стилістичними засобами втілення авторських та власних інтерпретаторських задумів; базою знань з історії та сучасного розвитку вокального мистецтва, творчості персоналій, та комплексом професійної компетентності співака-соліста;

- впроваджувати здобутки теорії, педагогіки й методики сольного співу на практиці;

- проводити безперервну дослідницьку роботу співака-соліста, спрямовану на збагачення репертуару та пошук свого місця в полі традицій музичної культури;

- здійснювати збагачення традицій власними творчими надбаннями;

- розвивати кращі традиції української та провідних світових вокальних шкіл;
- здійснювати науково-педагогічне осмислення психології виконавської творчості; творчо розвивати психологічний бік вокального виконавства;
- здійснювати перекладання для сольного виконання українською мовою відомих вокальних творів зарубіжних композиторів з метою їх ширшої популяризації;
- аналізувати й оцінювати хід художньо-просвітницької діяльності у своїй галузі;
- здійснювати організацію експертизи щодо репертуарного підбору вокальних творів на предмет їх художньо-естетичної цінності з аксіологічною та естетичною оцінкою виконавської інтерпретації;
- на підставі опанування високими фаховими навичками, відстоювати вагомість і значущість своєї професії;
- володіти різноманітними методами діагностики музично-вокальних здібностей, вікових та індивідуальних особливостей даного учня (студента);
- визначати музично-художній, технічний, освітній та естетичний рівень учня;
- розробляти індивідуальні програми музично-вокального та загального розвитку;
- застосовувати методику психодіагностики в індивідуальному підході;
- виявляти особливо обдарованих учнів і спрямовувати на подальшу фахову освіту;
- використовуючи методики прогнозування та визначення стратегії музично-педагогічної діяльності через знання і застосування вокально-педагогічного репертуару;
- передбачати результати підбору репертуару;
- виходячи із знання репертуару для окремих типів голосів та за рівнем складності, обирати найефективніші форми, методи та засоби навчання та розвитку індивідуальних природних здібностей учня;
- застосовувати комунікативні засоби в механізмі якісної фахової підготовки, усвідомлюючи мету й завдання загального культуротворчого процесу;
- застосовувати творчий підхід у складанні робочих планів і програм, вміти здійснити добір фахової літератури;
- доцільно планувати індивідуальні заняття;
- вміти скласти план вивчення вокального твору;
- у процесі співування використовувати внутрішні можливості учня за допомогою добору спеціальних вправ;
- вміти донести до свідомості учня методичні засоби роботи над різними типами вокальної техніки, зняття м'язових затисків, ін.;
- мати здатність до просвітницької роботи, втілювати концептуальні положення професійної музичної освіти;
- чітко орієнтуватися у прогностиці завдань музично-естетичного виховання засобами співу та знання оптимальних шляхів досягнення його високих результатів;
- здійснювати аналіз явищ вокального мистецтва як соціокультурного феномена в історичному ракурсі;
- виявляти та обґрунтовувати соціальні проблеми й суспільну значущість вокального мистецтва минулого й нині;
- використовувати сучасні державні документи з питань розвитку суспільства, культури й мистецтва, науки й освіти України.

Перелік тем

- Тема 1. Вдосконалення фахових навичок сольного співу та вокально-виконавської техніки
Тема 2. Самостійна робота студентів-вокалістів

Форми та технології навчання

Педагогічні:

- **вербальний:** пояснення, коментарі; обговорення;
- **наочний:** показ, демонстрація, ілюстрації;

- **аналітичний:** робота з літературою, аудіо та відеоматеріали;
- **проблемний:** визначення і вирішення проблемної ситуації;
- **ігровий:** робота з художнім образом твору, ігрове моделювання.

Мистецтвознавчі:

- **історико-типологічний:** систематизація вокальних творів за хронологією та класифікаційними угрупованнями;
- **історико-стильової реконструкції:** відновлення характеру і стилю виконання вокальних творів за описами сучасників, оригінальними нотними виданнями, еталонними виконавськими версіями;
- **жанровий:** визначення характерних ознак вокального твору за родовими і видовими ознаками;
- **стилістичний:** визначення характерних ознак твору відповідно до певної історичної доби, країни, індивідуальних рис персонажа (вік, стать, соціальний статус, тілобудова, темперамент персонажа тощо);
- **інтерпретаційний:** моделювання різних інтерпретаційних моделей виконання відповідно до домінантних жанрово-стильових ознак музичного твору.

Навчальні ресурси

Нотний матеріал відповідного сольного (оперного) репертуару, музикознавча та методична література за фахом представлені у вільному доступі в бібліотеці та читальній залі Академії. Інструментарій у репетиційних приміщеннях, навчальних аудиторіях, концертних залах Академії надається для проведення занять, репетицій та концертних виступів відповідно до розкладу. За умови дистанційного навчання через протиепідеміологічні заходи, всі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали завантажуються на [GOOGL DISK ifm1.2nmau@gmail.com](mailto:ifm1.2nmau@gmail.com). Програми модульних контрольних робіт у формі концертного виступу студентів у формі посилання на YOUTUBE надсилаються на офіційні електронні адреси кафедри.

Методи контролю

Для викладання курсу «Сольний спів (підготовка концертної програми), фах» у вокалістів камерно-концертного профілю застосовано форму індивідуальних занять і проробок з концертмейстером, а також різновиди самостійної роботи студентів.

Випускники-вокалісти спеціалізації «Камерний спів» (магістри) вивчають складний репертуар з різних видів техніки співу на матеріалі вокальних творів різних стилів; закріплюють навички самостійної роботи й складають екзамен у другому семестрі, залік з оцінкою у III-му семестрі та державний екзамен у IV-му семестрі.

Екзаменаційні вимоги:

I семестр

I курс – залік з оцінкою 4 твори –

- 2 арії (1 розгорнута)
- 2 романси
- (або романс і народна пісня)

II семестр

I курс – іспит – 5 творів – 2 різнохарактерні арії

- 2 романси
- народна пісня

Атестаційний екзамен:

II курс – іспит – 8 творів (на вибрати 4 арії, одна з яких обов'язково розгорнута):

- класична арія (обов'язкова)
- українська арія
- зарубіжна арія

російська арія
арія XX ст.
1 російський романс
1 український романс
1 західноєвропейський романс
народна пісня

Система оцінювання

Критерії оцінювання виконання програми та фахових знань студентів по 100-бальній шкалі (у зіставленні з оцінкою ECTS та національною шкалою) оцінювання виконання програми з дисципліни

- 90–100–А– відмінно** Випускник-магістр повністю розкрив свої природні вокально-сценічні дані: тембр, силу й політність голосу, образно-художнє мислення й виконавський темперамент; виробив повний діапазон і згладжені регістри, відсутність будь-яких дефектів звучання й вимови та розвинене вокальне дихання; блискуче володіє різними видами техніки співу; переконливо інтерпретує твори найрізноманітніших стилів і жанрів; точно передає драматургію твору вокально-артистичними засобами; володіє виконавською експресією; здійснює виконавське редагування репертуару; укладає концертні програми; має конкурсні відзнаки та досвід виступів на значних сценах; знає правила організації концертної роботи, етичного поведження в творчо-педагогічному колективі; обізнаний з основами гігієни голосу та застосовує ці знання на практиці.
- 82–89–В– добре** Випускник добре розкрив свої природні дані, володіє артистизмом виконання, має повний діапазон голосу і згладжені регістри, розвинене вокальне дихання; добре володіє різними видами техніки співу, вимовою, навичками інтерпретації, виконавським редагуванням репертуару, укладанням концертних програм; знає правила організації концертної роботи, етичного поведження в творчо-педагогічному колективі; обізнаний з основами гігієни голосу та застосовує ці знання на практиці.
- 74–81–С– добре** Випускник достатньо розвинув свої природні дані, має повний діапазон голосу, але не в повній мірі згладжені регістри, розвинене вокальне дихання; демонструє знання про різні види техніки співу, має добру вимову, навички інтерпретації, виконавське редагуванням репертуару, укладанням концертних програм; знає правила організації концертної роботи, етичного поведження в творчо-педагогічному колективі; обізнаний з основами гігієни голосу та застосовує ці знання на практиці.
- 64–73–D– задовільно** Випускник недостатньо добре володіє вокально-технічними прийомами й виконавською майстерністю; має проблеми з діапазоном, диханням, регістрами та слабкі навички інтерпретації; недостатньо обізнаний з виконавським редагуванням репертуару, укладанням концертних програм, правилами організації концертної роботи, основами гігієни голосу; знає правила етичного поведження в творчо-педагогічному колективі та застосовує ці знання на практиці.
- 60–63–Е– задовільно** Випускник не досить добре володіє вокально-технічними прийомами й виконавською майстерністю; має проблеми з діапазоном, диханням, регістрами; демонструє відсутність навичок інтерпретації; неграмотно представив та склав виконавський репертуар та концертну програму, порушив правила організації концертної роботи, основи гігієни голосу; знає правила етичного поведження в творчо-педагогічному колективі та застосовує ці знання на практиці.
- 35–59–FХ– незадовільно**

(з можливістю повторного

складання)

Випускник продемонстрував низький рівень оволодіння вокально-технічними прийомами й виконавською майстерністю; діапазоном; диханням; продемонстрував слабкі навички інтерпретації; недостатньо обізнаний з виконавським редагуванням репертуару, укладанням концертних програм, правилами організації концертної роботи, не дотримався правил етичного поводження в творчо-педагогічному колективі.

0–34–F– незадовільно

(з обов'язковим повторним

вивченням дисципліни)

Оцінку отримують випускники за невідповідність усім зазначеним фаховим критеріям, що свідчить про необхідність обов'язкового повторного вивчення дисципліни.

**Інклюзивне
навчання**

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

Неформальна освіта

Передбачається у межах вивчення навчальної дисципліни участь студентів у міжнародних та вітчизняних конференціях, конкурсах творчих робіт, круглих столах, відвідування культурно-мистецьких заходів, театрів, мистецьких експозицій та виставок, музичних фестивалів, конкурсів, концертів тощо.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Абдуллин Э. Б. Методологический анализ проблем музыкальной педагогики в системе высшего образования: исследование. Москва, 1990. 188 с.
2. Алиев И. Ю. Методологические и методические основы вокально-педагогического творчества в двух частях. Москва, 1993. 86 с.
3. Антонюк В. Г. Вокальна педагогіка (сольний спів): підручник для студентів музичних ВНЗ. 3-тє вид. Київ, 2017. 218 с.
4. Антонюк В. Г. Постановка голосу: посіб. для муз. вузів. Київ: Українська ідея, 2000. 68 с.
5. Антонюк В. Г. Школа сольного співу // Академія музичної еліти України: Історія та сучасність. Київ: Музична Україна, 2004. С. 435–454.
6. Антонюк В. Г., Гнидь Б. П. Вокальний факультет. Спеціалізація «Спів» // Академія музичної еліти України: Історія та сучасність. Київ: Музична Україна, 2004. С. 150–155.
7. Антонюк В. Г. Українська вокальна школа: етнокультурологічний аспект: монографія. Київ: Українська ідея, 2001. 144 с.
8. Багадуров В. А. Очерки по истории вокальной методологии. Ч. 1. Москва: Муз. сектор, 1929. 240 с.
9. Багадуров В. А. Очерки по истории вокальной педагогики. Москва: Музгиз, 1956. 268 с.
10. Барсов Ю. А. Вокально-исполнительские и педагогические принципы М. И. Глинки. Ленинград: Музыка, 1968. 66 с.
11. Бочкарёв Л. Л. Психология музыкальной деятельности. Москва: Издательство «Институт психологии РАН», 1997. 352 с.
12. Васенина К. В. Правильное произношение слова как важнейший фактор в пении: метод. пос. по вокалу для преп. муз. уч. Москва, 1962. 14 с.
13. Васильев М. П. Анализ работы голосового аппарата вокалиста. Санкт-Петербург: Турусел, 1997. 22 с.
14. Вилинская И. Н. Значение репертуара в воспитании певца // Вопросы вокальной педагогики / ред.-сост. Д. Г. Евтушенко. Москва: Музыка, 1967. Вып. 3-й. С. 45–90.
15. Витт Ф. Ф. Практические советы обучающимся пению / под ред. Ю. А. Барсова]. Ленинград: Музыка, 1968. 64 с.
16. Вілінська І. М. Вокалізи для співака-початківця. Київ: Музична Україна, 1971.
17. Вотріна В. В. Мистецтво співу і вокальна методика М. Е. Донець-Тессейр. Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2001. 272 с.
18. Гладиліна І. П. Теоретические основы педагогической технологии развития творческой одаренности молодежи в высшей школе: монография. Москва: МГГУ им. М. А. Шолохова, 2009. 336 с.
19. Гмиря Б. Р. Бесіди про вокал // Борис Гмиря [статті, листи, спогади]. Київ: Муз. Україна, 1975. С. 68–85. 208 с.
20. Гнидь Б. П. Виконавські школи України: Кафедра сольного співу НМАУ ім. П.І. Чайковського (1971-2001): посібник. Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2002. 94 с.
21. Гонтаренко Н. Б. Сольное пение. Секреты вокального мастерства: метод. пос. Ростов-на Дону: Феникс, 2008. 183 с.
22. Гребенюк Н. Є. Вокально-виконавська творчість: психолого-педагогічний та мистецтвознавчий аспекти: монографія. Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 1999. 269 с.
23. Давидов М. А. Наукові перспективи української вокальної школи // Музикознавчі записки. 2004. № 2.

24. Давидов М. А. Теорія виконавської майстерності в працях українських дослідників // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Київ, 1999. Вип. 3. Музичне виконавство. С. 7–22.
25. Далецкий О. В. Обучение певца-любителя. Москва: Изд. МГК, 1990. 74 с.
26. Детский голос. Экспериментальное исследование / под ред. В. Н. Шацкой]. Москва: Педагогика, 1970. 232 с.
27. Дмитриев Л. Б. В классе профессора М. Э. Донец-Тессейер. О воспитании легких женских голосов. Москва: Музыка, 1974. 62 с.
28. Дмитриев Л. Б. Основы вокальной методики. Москва: Музыка, 2004. 368 с.
29. Дмитриев Л. Б. Солисты театра Ла Скала о вокальном искусстве. Диалоги о технике пения. Москва, 2002. 188 с.
30. Евтушенко Д. Г. О впеваии вокальных произведений // Вопросы вокальной педагогики. Москва: Музыка, 1967. Вып. 3-й. С. 98–119.
31. Емельянов В. В. Фонопедический метод формирования певческого голосообразования: метод. рек-и. Новосибирск: Наука, 1991. 41 с.
32. Євтушенко Д. Г. Роздуми про голос [нотатки педагога-вокаліста]. Київ: Музична Україна, 1979. 91 с.
33. Збірник вправ для розвитку техніки легких жіночих голосів / упорядник М. Е. Донець-Тессейер. Вип. 6-й. Київ: Музична Україна, 1972.
34. Кодай Золтан. Избранные статьи / пер. с венгерского. Москва: Советский композитор, 1982. 288 с.
35. Колодуб І. С. Питання теорії вокального мистецтва: монографія. Харків, 1995. 120 с.
36. Колодуб І. С. Практичні поради педагога-вокаліста. Київ: Муз. Україна, 2010. 54 с.
37. Комісаров О. В. Початкове навчання співу на фонетичній основі української мови. Київ: ІСДО, 1995. 88 с.
38. Кононова М. В. Ідеальне та еталонне в системі категорій музично-виконавського мистецтва: дис. ... канд. мист.: 17.00.03. Київ, 2009. 206 с.
39. Кушка Я. С. Методика навчання співу: посіб. з основ вок. майстерності. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. 288 с.
40. Лихтман З. Е. О работе в классах камерного пения консерватории // Зі спадщини майстрів: Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Кн. 1. Київ, 2003. С. 127–143.
41. Львов М. Л. Из истории вокального искусства / общ. ред. и вст. статья И. А. Вербовой]. Москва: Музыка, 1964. 228 с.
42. Мадишева Т. П. Співак і мова (культура співу мовою оригіналу: теорія і практика): навч. пос. Харків: Штрих, 2002. 160 с.
43. Маслій К. С. Виховання голосу співака: навч. посіб. Рівне: «ЛІСТА», 1996. 120 с.
44. Методические указания для вокальных факультетов музыкальных вузов: Педагогическая практика / сост. М. С. Агикян. ГМПИ им. Гнесиных. Москва, 1983. 66 с.
45. Микиша М. Б. Практичні основи вокального мистецтва / літ. виклад М. І. Головащенко. 2-ге вид. Київ: Музична Україна, 1985. 80 с.
46. Михайлова Т. М. Виховання співаків у Київській консерваторії: Хронологічний огляд з 1863 по 1963 рр.. Київ: Музична Україна, 1970. 128 с.
47. Мишуга Олександр: Спогади. Листи. Матеріали / упор., підг. текстів, вст. стаття та прим. М. І. Головащенко. Київ: Музична Україна, 1971. 780 с.
48. Морозов В. П. Биофизические основы вокальной речи. Ленинград: Наука, 1997. 231с.
49. Морозов В. П. Эмоциональность как критерий профотбора вокалистов // Вопросы вокальной педагогики. Сб. статей. Москва: Музыка, 1984. С. 198–204.

50. Муравйова О. О. Спогади. Матеріали / упор. та прим. Г. І. Філіпенко. Київ: Муз. Україна, 1984. 150 с.
51. Павлюченко С. А. Вокально-артикуляционные упражнения и этюды для певцов. Москва: Музыка, 1968.
52. Падалка О. С. та ін. Педагогічні технології: навч. посіб. Київ: Українська енциклопедія, 1995.
53. Петрушин В. И. Музыкальная психология: уч. пос. 2-е изд. Москва: ВЛАДОС, 1997. 384 с.
54. Хомутова Л. Г. Создание художественного вокально-сценического образа: метод. пос. для певцов. Днепропетровск: Пороги, 1995. 50 с.
55. Чишко О. С. Певческий голос и его свойства. Ленинград: Музыка, 1968. 48 с.
56. Стахевич А. Г. Вокальное искусство Западной Европы: творчество, исполнительство, педагогика: исследование. Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 1997. 272 с.
57. Стахевич О. Г. Основы вокальной педагогики. Ч. 1: Природно-наукові теорії співу: навч. посіб. для муз. та пед. ВНЗ. Харків-Суми, 2002. 92 с.
58. Юдин С. П. Певец и голос. Москва-Ленинград: Музгиз, 1947. 138 с.
59. Юссон Р. Певческий голос. Исследование основных физиологических и акустических явлений певческого голоса [пер. с фр.] / Юссон Рауль. Москва: Музыка, 1974. 262 с.
60. Юшманов В. И. Вокальная техника и ее парадоксы. Изд. 3-е. Санкт-Петербург: Изд. ДЕАН, 2007. 128 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Фрагменти вокальних, музичних, музично-драматургічних творів у виконанні різноманітних артистів, ансамблів та оперних труп – провідних майстрів сцени різних країн; майстер-класи провідних викладачів сольного співу у вільному доступі в мережі Інтернет.